

VÉLEMÉNYEK AZ EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁSRÓL

KÖZVÉLEMÉNY-KUTATÁS A MAGYAR LAKOSSÁG KÖRÉBEN

**Szonda Ipsos
2002. október**

TARTALOM

Bevezetés: A kutatás céljáról, módszeréről és a minta összetételéről.....	3
Vélemények az EU csatlakozásról	6
Szubjektív várakozások az ország vonatkozásában.....	6
A csatlakozás egyenlege az ország szempontjából	13
A csatlakozás előny-hátrány mérlege az egyén életében.....	14
Népszavazás a csatlakozás kérdésében.....	17
A részvételi hajlandóság	17
Szavazási szándékok és a népszavazás vélt kimenetele	19
A szavazási szándék és egyéb tényezők összefüggései.....	22
Információk a csatlakozásról.....	23
ÁBRÁK.....	24
TÁBLÁZATOK	29

BEVEZETÉS:

A KUTATÁS CÉLJÁRÓL, MÓDSZERÉRŐL ÉS A MINTA ÖSSZETÉTELÉRŐL

A SZONDA IPSOS 2002 októberében kérdőíves közvélemény-kutatást végzett a Külügyminisztérium megbízásából, azzal a céllal, hogy feltárja a magyar társadalom véleményét Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásával kapcsolatban. A vizsgálat hangsúlyt helyezett arra, hogy bemutassa milyen várakozások mutatkoznak az EU-csatlakozás kérdésében, milyen előnyöket és hátrányokat vár a lakosság. Külön kérdések vonatkoztak a közlegő népszavazásra vonatkozóan, különös figyelemmel az ott tanúsítandó választói magatartásra és annak indokaira.

A vizsgálat során 1500 főt kérdeztek meg, akik a legfontosabb társadalmi-demográfiai jellemzők - életkor, nem, lakóhely típusa - szerint reprezentálta a 18 éves és annál idősebb magyarországi lakosságot.

A minta összetétele

(százalékos megoszlás)

A kérdezett neme szerint	
Férfi	47
Nő	53
Életkora szerint	
18-33 év	30
34-49 év	29
50-65 év	24
65 év felett	17
Iskolai végzettsége szerint	
8 általános alatt	11
8 általános	25
szakmunkásképző	25
középiskola	27
főiskola, egyetem	12
Foglalkozása szerint	
tanuló, GYES, GYED	7
szakképzetlen fizikai	10
szakképzett fizikai	18
beosztott szellemi	13
vezető, értelmiségi	6
munkanélküli	5
nyugdíjas, htb.	40
Településtípus szerint	
Budapest	19
megyeszékhely	17
vidéki város	28
község	36
Régiók szerint	
Budapest	19
Pest megye	10
Közép-Dunántúl	11
Nyugat-Dunántúl	10
Dél-Dunántúl	9
Észak-Magyarország	13
Észak-Alföld	14
Dél-Alföld	14

Mielőtt a tartalmi elemzéshez hozzákezdenénk, fontosnak tartunk néhány, a minta megbízhatóságával kapcsolatos módszertani megjegyzést is közzétenni, ami az adatok értelmezését segítheti. A mintavételen alapuló információgyűjtési módszereknél - mint amilyen a közvélemény-kutatás is - számolni kell az úgynevezett mintavételi hibával, amely azt mutatja, hogy mekkora lenne a különbség az eredményekben, ha a 1500 fő helyett minden egyes felnőtt lakos véleményét próbáltuk volna megtudni. Az alkalmazott mintavételi módszer és mintanagyság mellett a mintahiba 1-3 százalék között mozoghat, tehát ha egy kérdésre a megkérdezettek 50 százaléka igennel és 50 százaléka nemmel válaszol, akkor a tényleges megoszlás 47 és 53 százalék között lenne egy teljes körű, minden felnőtt lakosra kiterjedő adatfelvétel során, de a legvalószínűbb a mért adat, tehát az 50-50 százalék. Megjegyezzük, hogy a minta szűkítésénél, például, amikor a diplomásokat vagy a községekben élőket vesszük alapul, ez a mintahiba ennél magasabb, 6-7 százalék is lehet.

A vizsgálat eredményei alapján készült kutatási beszámoló két nagyobb egységből áll. Az első részben bemutatjuk a kutatás eredményeit, az európai integrációs folyamattal kapcsolatos domináns nézeteket és foglalkozunk a szociológiai összefüggésekkel. A második részben (jelen tanulmány mellékletében) az egyes kérdésekre adott válaszokat társadalmi-demográfiai, területi szempontok szerinti bontásban, táblázatok formájában is közzé tesszük. (A táblázatoknál kerekítettünk, így a százalékok összege 1-2 százalékkal eltérhet a 100-tól).

VÉLEMÉNYEK AZ EU CSATLAKOZÁSRÓL

Szubjektív várakozások az ország vonatkozásában

A magyar társadalom alapvetően reménykedve tekint az ország Európai Unióhoz való csatlakozása elé. A csatlakozás az ország életében várható hatásaira vonatkozó nyitott kérdésekre adott válaszokban a megkérdezettek több mint fele (57%) említett különböző előnyöket, míg hátrányokat 50%-uk mondott.

A tagság lehetséges előnyeit firtató kérdésünkre a kérdezettek 13%-a felelt úgy, hogy csatlakozásunk semmilyen előnnyel nem jár majd, és további 29%-nyian sem tudtak az ország életében várható konkrét előnyöket említeni. A hátrányokra vonatkozó kérdésünkre a kérdezettek 16%-a felelt úgy, hogy az integráció nem jár hátrányokkal hazánk számára, s további 34% legalábbis nem tudott említeni ilyet.

Az előnyök és hátrányok említését együtt vizsgálva azt látjuk, hogy a társadalom bő egyharmada (35%-a) mind előnyökre, mind hátrányokra fel van készülve. A megkérdezettek 23%-a az Európai Unióhoz való csatlakozással kapcsolatban csak előnyöket említett, míg 15%-nyian csak hátrányokra utaltak spontán válaszaikban. A megkérdezettek több mint negyede nem mondott sem az előnyt, sem hátrányt, s közülük kerül ki az a 2% is, aki határozottan úgy gondolja, hogy az integrációnak nem is lesz előnye vagy hátránya.

Az eredményeket társadalmi-demográfiai változók szerint vizsgálva a következő jellegzetességeket fogalmazhatjuk meg:

- A férfiak között többen (39%) vannak, akik összetetten látják a csatlakozás hatását, vagyis előnyt és hátrányt is említettek, mint a nők között (31%). A nők körében viszont nagyobb arányban találunk teljesen bizonytalanokat, olyanokat, akik sem előnyt, sem hátrányt nem tudnak említeni (nők: 32%, férfiak: 22%).
- *Az életkor hatása* a csak hátrányokat említők arányát tekintve gyakorlatilag lineáris, azaz az idősebb korcsoportokban egyre többen vannak azok, akik az integráció várható hatásai között előnyöket nem említettek, de hátrányokat igen. Ehhez hasonló tendenciát tapasztalhatunk, ha a teljesen bizonytalanokat vizsgáljuk; az életkor előrehaladtával nő azoknak az aránya is, akik se előnyét, se hátrányát nem látják az uniós csatlakozásnak. A fentiekkel ellentétesen mozog a csak előnyöket felsorolók aránya; míg a legfiatalabbak

közel harmada az uniós tagságnak kizárólag a pozitívumát látja, addig ez az arány a 65 év felettek között 17%-nyi. A különböző korosztályok között ugyanakkor jelentős különbségeket találunk aszerint, hogy milyen arányban van árnyalt képük a csatlakozás hatásairól. Legtöbb előnyt és hátrányt egyaránt említeni tudó válaszadót a 34-49 évesek között találunk (40%), legkevesebbet a 65 év felettek körében (20%). Ez összefügg azzal, hogy az idősek körében az átlagosnál jóval magasabb (43%) a sem előnyt, sem hátrányt említeni nem tudók aránya.

- *Az iskolai végzettség* növekedésével együtt csökken azoknak az aránya, aki sem előnyt, sem hátrányt nem mondtak (42-ről 10%-ra) és nő azoké, akik mindkettőt említettek (17-ről 54%-ra).
- A vezető értelmiségiek között találjuk a legtöbb az EU-tagság hatásait differenciáltan látó válaszadót (57%), míg a nyugdíjasok, háztartásbeliek és egyéb eltartottak között a legkevesebbet (24%). Ők a bizonytalanok - akik sem előnyt, sem hátrányt nem említettek - magas arányával (38%) tűnnek ki.
- *A település típusa* szerinti bontásban vizsgálva az eredményeket legfontosabb jellemző, hogy a falun élők körében az átlagosnál alacsonyabb a differenciált képpel rendelkezők (30%), és magasabb a csak hátrányt említők (19%) aránya. Ezzel szemben a fővárosban élők 41%-a előnyt is és hátrányt is tudott mondani, míg körükben a bizonytalanok aránya mindössze egyötödnyi.
- Az egyes *régiók* közül Nyugat-Dunántúlon és Pest megyében találjuk a legtöbb előnyt és hátrányt egyaránt említeni tudót (48-39%), és a legkevesebb vélemény nélkülit (21-24%).

Mint látható az egyes társadalmi csoportok közötti **legfontosabb eltérések nem a csak előnyöket, illetve csak hátrányokat említők arányának alakulásában figyelhetők meg, hanem sokkal inkább a hatásokat differenciáltan megítélő** (előnyöket és hátrányokat egyaránt megfogalmazó) **csoport, valamint a sem előnyöket, sem hátrányokat említeni nem tudó bizonytalan csoport nagyságában.**

Úgy tűnik a *pártpreferenciák*, amelyek részben maguk is demográfiai és szociológiai tényezők eredői, szintén összefüggnek az integrációs várakozásokkal. Mégis a legfontosabb választóvonal nem annyira az egyes pártok szavazótáborai között található, hanem inkább a közéleti érdeklődést tükröző választói aktivitás megléte ill. hiánya jelenti. Azok, akik biztosan

nem mennének el választani, igen nagy arányban (53%) nem tudtak sem előnyt, sem hátrányt említeni. A közéleti érdeklődés hiánya magyarázhatja, hogy az összes többi csoportban alulreprezentáltak a szavazástól távolmaradók. Kevesebb mint egynegyedük (24%) tudott előnyt és hátrányt is mondani, és alig több mint tizedük (13%) említett csak előnyöket. A kizárólag előnyöket említők aránya a jelenlegi kormánypártok szimpatizánsai körében a legmagasabb (28 és 30%-ok), illetve az SZDSZ szavazói között az átlagosnál magasabb arányban találunk előnyöket és hátrányokat egyaránt említőket (57%).

Előny- és hátrányvárás az ország életében

(százalékos megoszlás)

	előnyt és hátrányt is	csak előnyt	csak hátrányt	se előnyt, se hátrányt nem
	említ			
A kérdezett neme szerint				
Férfi	39	24	16	22
Nő	31	22	15	32
Életkor szerint				
18-33 év	38	30	8	24
34-49	40	21	18	21
50-65 év	34	20	18	28
65 év felett	20	17	20	43
Iskolai végzettség szerint				
8 általános alatt	17	17	25	42
8 általános	26	23	14	36
Szakk munkásképző	29	25	17	29
Középiskola	46	21	14	20
Főiskola, egyetem	54	26	10	10
Foglalkozás szerint				
tanuló, gyesen lévő kismama	38	31	8	21
szakképzetlen fizikai	25	30	18	26
szakképzett fizikai	44	20	17	20
beosztott szellemi	46	25	12	17
vezető értelmiségi	57	25	7	11
munkanélküli	39	26	4	30
nyugdíjas, háztartásbeli, egyéb eltartott	24	18	19	38

	előnyt és hátrányt is	csak előnyt	csak hátrányt	se előnyt, se hátrányt nem
említ				
Település típusa szerint				
Budapest	41	23	16	21
megyeszékhely	34	25	13	28
város	38	21	12	30
község	30	23	19	29
Régiók szerint				
Budapest	41	23	16	21
Pest megye	39	24	13	24
Közép-Dunántúl	22	37	8	32
Nyugat-Dunántúl	48	20	11	21
Dél-Dunántúl	37	19	16	28
Észak-Magyarország	30	26	15	29
Észak-Alföld	27	23	18	32
Dél-Alföld	34	12	23	32
Pártpreferenciák szerint				
MSZP	33	28	17	22
Fidesz-MDF	43	23	13	21
SZDSZ	57	30	13	-
MIÉP	17	17	50	17
Egyéb párt	39	30	13	17
Nem tudja	14	12	33	41
Nem mondja meg	33	17	13	37
Nem menne el szavazni	24	13	10	53
Összesen	35	23	15	27

A spontán módon megemlített előnyök között első helyen gazdasági, anyagi szempontok állnak. Összesen a kérdezettek harmada említett a csatlakozásból eredő egy vagy több gazdasági jellegű előnyt.

A megkérdezettek 19%-a az **anyagi helyzet, az életszínvonal javulását** említette, 15%-nyian **a munkalehetőségek bővülésében** bíznak. A megkérdezettek 11%-a speciálisan **a gazdaság fejlődését**, tizedük pedig **általános javulást, fejlődést** vár a csatlakozástól.

A kérdezettek 4%-a említette a csatlakozás előnyei között a „**határok eltűnését**”, az utazás könnyebbé válását, 3%-nyian pedig Magyarország fejlett európai országokhoz való **felzárkózását** remélik a csatlakozástól. 2-2%-nyian a piac bővülését, illetve a tagság eredményeképpen hozzáférhető támogatások növekedését vélik a csatlakozás legnagyobb pozitívumának.

Ön szerint milyen előnyökkel jár majd Magyarország számára az Európai Unió tagság?

(a leggyakoribb említések százalékos aránya)

	Összes
Anyagi helyzet, életszínvonal: jobb lesz az emberek anyagi helyzete, életszínvonal-emelkedés, több pénzt kapnak, nagyobb lesz a fizetésük, nagyobb lesz a nyugdíjuk, anyagilag megbecsülik őket, biztos lesz a megélhetés	19
Munkalehetőség: bővülnek a munkalehetőségek, több lesz a munka, lesz munkahely, több munkahely lesz, csökken a munkanélküliség, külföldön is dolgozhatnak, stabil munkahely lesz, könnyebb lesz az elhelyezkedés, könnyebb lesz a külföldi munkavállalás	15
Gazdaság fejlődése: fellendül a gazdaság, élénkülés lesz, gazdasági stabilizálódás, gazdagodás (általában)	11
Javulás, fejlődés (általában)	10
Utazás, határok: utazási lehetőségek bővülése, élettér növekedése, többet, könnyebben utazhatnak külföldre, szabadabban mozoghatnak, határok eltűnnek, nem kell a határon várni	4
Felzárkózás Európához	3
Piac bővülése	2
Támogatások	2
<i>Nem lesz előnye</i>	13
<i>Nem tudja, válaszhány</i>	29

A hátrányok sorában is első helyen gazdasági hátrányok állnak. A lakosság 14%-a az **általános drágulástól**, az árszínvonal emelkedésétől fél, míg a hazai **mezőgazdaság elsorvadásától**, a földek külföldiek kezébe kerülésétől 5%-nyian tartanak. 3% azok aránya, akik a **függetlenség, a szuverenitás elvesztésétől** féltik az országot. A kérdezettek 2-2%-a említette a hátrányok között a magyar termékek, illetve a magyar munkaerő versenyképtelenné válását, az uniformizálódást, a nemzeti identitás elvesztését, a csökkenő életszínvonalat, valamit szociális nehézségeket.

**Ön szerint milyen hátrányokkal jár majd Magyarország számára
az Európai Unió tagság?**

(a leggyakoribb említések százalékos aránya)

	Összes
Növekvő árak: áremelések, növekvő infláció, anyagi létbizonytalanság nő	14
Mezőgazdaság elsorvad, tönkremegy	5
Függetlenség elvesztése	3
Drága a tagság: anyagi negatívumok, sokba kerül, drága, nagy kiadások	2
Uniformizálódás, központi irányítás: az EU mondaná meg, hogy mit kell csinálnunk, mindent a központi előírás szerint kell csinálni, megszabják, hogy mit termelhetünk	2
Versenyképtelen magyar munkaerő: magyar munkaerő nem bírja majd a versenyt, külföldiek, betelepülők elveszik a munkát magyarok elől	2
Gazdasági hátrány	2
Nemzeti identitás elvesztése	2
Csökkenő életszínvonal	2
Szociális nehézségek	2
Versenyképtelen termékek	2
<i>Nem lesz hátránya</i>	16
<i>Nem tudja, válaszhány</i>	34

Az integrációs várakozások alakulása azt mutatja, hogy a lakosság többsége elsősorban gazdasági előnyöket, a munkaerő-piaci lehetőségek bővülését, másodsorban könnyebb utazási feltételeket és általános felzárkózást vár az Európai Unió csatlakozástól. A félelmek terén az integráció negatív gazdasági következményei, a mezőgazdaság elsorvadása játssza a legnagyobb szerepet. Az ország szuverenitásának sérülésétől, esetleg elvesztésétől tartók aránya szintén említésre méltó.

A csatlakozás egyenlege az ország szempontjából

Az egyes részterületeken várható pozitív és negatív hatások számbavételét követően, mintegy összegzésképpen, a kérdezettek arról is véleményt mondtak, hogy mindent egybevetve hogyan értékelik az EU-csatlakozást az ország élete szempontjából.

A túlnyomó, 62%-os többség úgy vélekedett, hogy mindent egybevetve az ország számára a csatlakozás inkább előnyökkel jár. A hátrányokat valószínűsítők aránya 17%-nyi, a bizonytalanoké egyötödnyi.

Az ország életére gyakorolt hatások tekintetében a társadalom különböző csoportjai, rétegei közötti különbségek közül az alábbiakat érdemes kiemelni:

- a férfiak nagyobb arányban számítanak előnyökre (65%), mint a nők (60%),
- a fiatalok kedvezőbb változásokra számítanak (70%), mint a középkorúak (62-63%), akik a 65 év feletteknél (48%) várnak több előnyt,
- az alapfokú végzettséggel sem rendelkezőktől (42%) a diplomások felé haladva (85%) erőteljesen nő az előnyvárók aránya,
- a tanulók és a GYES-en, GYED-en lévők (79%), valamint a szellemi munkát végző, vezető beosztásban tevékenykedők (80%) az átlagot meghaladó arányban, a munkanélküliek (54%) és a nyugdíjasok (53%) attól elmaradó mértékben várnak pozitív változásokat,
- a fővárosi lakosok nagyobb arányban prognosztizálnak előnyt (70%), mint a falvakban élők (59%),
- az egyes magyarországi régiók közül leginkább Közép-Dunántúl lakói (77%), legkevésbé Észak- és Dél-Alföld, illetve Északi-Magyarország lakói (52-56%) bizakodóak,
- az SZDSZ (73%), az MSZP (68%), illetve a Fidesz (68%) szavazói az átlagnál nagyobb, a politikailag inaktívak (49%), valamint a bizonytalanok (36%) az átlagnál kisebb arányban valószínűsítenek előnyt az ország számára.

A hátrányokat valószínűsítők aránya tekintetében nincsenek jelentős különbségek az egyes csoportok között, a bizonytalanok aránya pedig leginkább az iskolázatlanok, az idősek, a nyugdíjasok, a politikailag inaktívak és bizonytalanok, az Észak-Alföldön élők, valamint a nők körében haladja meg az átlagot.

A csatlakozás előny-hátrány mérlege az egyén életében

A kutatás az ország életében megjelenő hatások vizsgálata mellett arra is kitért, hogy milyen változásokat vár a lakosság a csatlakozás következtében a személyes élet legszubjektívebb szintjein, a család, az egyén életében.

Az ország egészéről, illetve az egyén saját helyzetéről megfogalmazott vélemények összevetésekor azt tapasztalhatjuk, hogy a tágabb környezet (az ország) esetében nagyobb mértékben számítanak az emberek a csatlakozásból adódó pozitív hatások jelentkezésére, mint a szűkebb (a család) élettér vonatkozásában. Míg az ország életében a kérdezettek 62%-a vár előnyt, addig a saját és családjuk életében csak 56%-nyian számítanak pozitív változásokra. Ugyanakkor fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a szűkebb környezet esetében is a többség pozitív fejleményeket vár az integrációtól.

A családjuk életében jellemzően ugyanazok a csoportok várnak leginkább előnyöket, mint akik az ország esetében: a férfiak, a fiatalok, a közép- és felsőfokú végzettségűek, a tanulók és a szellemi munkát végzők, a fővárosiak, az SZDSZ, az MSZP és a Fidesz szavazói.

A család, az egyén életére vonatkozóan kevesebben várnak előnyöket az integrációtól, mint az ország életével kapcsolatban, de ez nem jelenti azt, hogy többen lennének a hátrányokra számítók: **az egyéni, illetve a családi életükben szintén 17%-nyian számítanak hátrányok megjelenésére**, éppúgy, mint az ország egészének esetében. Családjuk életében legnagyobb arányban az alacsonyan iskolázottak (22%), a nyugdíjasok (21%) és a falvakban élők (24%) számítanak negatív változásokra.

A családi, egyéni életre gyakorolt hatások megítélésében jóval bizonytalanabb a lakosság; a megkérdezettek 27%-a nem tudja, hogy személyes sorsában pozitív, vagy negatív hatásokkal jár-e majd a csatlakozás, míg az ország egészére vonatkozó kérdés esetében ez az arány 21%-nyi.

**Az EU-csatlakozásnak az ország és az egyén, család életére vonatkozó,
feltételezett hatásainak összefüggése**
(százalékos arányok)

az egyén, a család életére vonatkozóan	az ország életére vonatkozóan		
	<i>inkább előnyökkel jár</i>	<i>inkább hátrányokkal jár</i>	<i>nem tudja, válaszhány</i>
<i>inkább előnyökkel jár</i>	85	8	10
<i>inkább hátrányokkal jár</i>	3	76	12
<i>nem tudja, válaszhány</i>	12	15	79
összesen	100	100	100

Azoknak, akik az ország életében pozitív változásokat várnak, legnagyobb hányada, 85%-a családja szempontjából is előnyöket valószínűsít. Mindössze 3%-uk gondolja, hogy míg az ország vonatkozásában előnyös lesz az EU-hoz való csatlakozás, addig az ő személyes életében mindez negatív következményekkel jár majd. (12%-nyian nem tudták, vagy nem akarták megítélni szűkebb környezetükben a későbbiekben tapasztalható változásokat.). A hátrányok feltételezése is szorosan összefügg, hiszen akik az integrációnak ország életére gyakorolt negatív hatásait említették, túlnyomó többségükben (76%-ukban) a saját életükre gondolván is kedvező fejleményekre utaltak.

A csatlakozás ország-család egyenlegét együtt kiszámítva a következő markáns és értékelhető nagyságú csoportok rajzolódnak ki:

- **Abszolút előnyvárók csoportja**, vagyis akik mind az ország, mind a család esetében inkább előnyös változásokat valószínűsítene az uniós csatlakozás hatására, **52%-nyi**. Az átlagosnál jóval többen látják ennyire pozitívan az uniós jövőt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (78%), a szellemi munkát végző, vezető beosztásban lévő megkérdezettek (70%), a Közép-Dunántúlon élők (69%), a szellemi munkát végző beosztottak (63%), a 18-33 éves korosztály képviselői (62%), a középfokú végzettségűek (59%), és a megyeszékhelyeken élők (58%) körében.
- **Abszolút hátrányvárók csoportja**, amelybe **a népesség 12%-a** tartozik. Mind az országra, mind a saját életükre vonatkozóan negatív várakozásokkal tekintenek. E nézetegyüttes leginkább a falvakban élők (19%), az alacsony végzettséggel nem rendelkezők (19%), a munkanélküliek (17%), a Dél-Dunántúliak (19%), az Alföldön élők

(17%) körében figyelhető meg. További érdekesség, hogy a fiatalokat kivéve a többi korcsoportban az átlagot valamivel meghaladó mértékben vannak az abszolút hátrányokra számítók.

- **Bizonytalanok csoportja**, ahová **16%** sorolható. Ők nem tudok véleményt formálni az EU-csatlakozás következményeiről, semmilyen szintéren. Főképpen az idősek (28%), a 8 osztályt sem vagy éppen annyit végzettek (33%, 23%), a munkanélküliek (23%), a közepes és kisebb vidéki városokban élők (23%), nők (20%), az Észak-Magyarországon élők (28%), az észak-magyarországiak (22%) tartoznak ide.
- **Az ország életében pozitív következményekkel, a családjuk vonatkozásában bizonytalan** kimenetellel számolók aránya **8%**. Ez az álláspont legnagyobb mértékben Budapesten (13%) elterjedt

NÉPSZAVAZÁS A CSATLAKOZÁS KÉRDÉSÉBEN

Kutatásunkban a szavazási szándékaik mellett részvételi hajlandóságukról és a népszavazás várható kimenetelével kapcsolatos várakozásaikról is megkérdeztük a válaszadókat.

A részvételi hajlandóság

Mivel a közvélemény-kutatás módszere inkább a vélemények, a beállítódások, mintsem a tényleges aktivitás előrejelzésére alkalmas, a részvételi hajlandósággal kapcsolatos eredmények nem tekinthetők közvetlenül a népszavazási részvételi arány előrejelzésének. Választási kutatások tapasztalatai bizonyítják, hogy gyakran a társadalmi nyomás (állampolgári kötelességtudat) terhe alatt olyan válaszadók is biztos (de legalábbis valószínű) résztvevőnek mondják magukat, akik végül nem mennek el szavazni. Ugyanakkor a részvételi hajlandóság a kérdés iránti érdeklődés, egy álláspont melletti kötődés erősségének mérőszáma, és emellett a politikai aktivitás egyik manifesztuma is.

A magyar választókorú népesség 62%-a vélekedik úgy, hogy biztosan elmenne a Magyarország EU-csatlakozása ügyében tartandó népszavazásra. További 19% népszavazási részvételét, 5% inkább távolmaradását valószínűsíti. 8% azok aránya, akik biztosak abban, hogy nem mennének el az EU-népszavazásra. (6% a bizonytalanok, válaszolni nem tudók aránya.)

Ezek az arányok kissé különböznek egy „most vasárnapi” parlamenti választáson való részvételi hajlandóság mutatóitól. A parlamenti választáson a megkérdezettek 69%-a biztosan részt venne, 10% valószínűleg igen, 5%-nyian valószínűleg nem, míg 14%-nyian biztosan nem voksolnának. Ez azt mutatja, hogy a csatlakozás kérdésében kevésbé határozottak a megkérdezettek, mint egy parlamenti választás ügyében, hiszen mind a biztos résztvevők, mind a biztos távolmaradók aránya elmarad az országgyűlési választások vonatkozásában tapasztaltaktól.

A népszavazáson való részvételi hajlandóság és a társadalmi-demográfiai mutatók összefüggéseiről az alábbiakat mondhatjuk:

- A férfiak jóval aktívabbak (67% biztos résztvevő) a nőknél (58%).
- Az egyes *korosztályok* közül legaktívabbak a középkorúak (az 50 és 65 év közöttiek 70%-a biztos résztvevőnek mondja magát), legkevésbé aktívak a legidősebbek (48%).

- Az *iskolai végzettség* emelkedésével együtt nő a népszavazási részvételüket biztosra ígérők aránya: Az alapfokú végzettséggel sem rendelkezők kevesebb, mint fele, a felsőfokú végzettségűek héttizede biztos abban, hogy leadná voksát a magyar EU-csatlakozás ügyében.
- A *foglalkozási csoportok* közül a szellemi munkát végzők bizonyultak leginkább (75-78%), a munkanélküliek (53%) és a nyugdíjasok (57%) legkevésbé aktívnak.
- A magyarországi *régiók* közül közép- és nyugat-dunántúliak mennének el legnagyobb arányban (69-69%), az Észak-Alföldről pedig legkevésbé (48%) a népszavazásra.

A parlamenti pártok szavazótábora aktívabb a lakossági átlagnál, legmagasabb részvételi hajlandóságot a Fidesz-MPP és az SZDSZ támogatói körében figyelhetünk meg (72-82%), de az MSZP híveinek aktivitási színt is magas (70%).

Megvizsgáltuk azt is hogy a csatlakozás kérdésében elfoglalt álláspont milyen összefüggést mutat a részvételi hajlandósággal: Azok, akik (ha elmennének) igennel szavaznának a népszavazáson, nagyobb arányban biztosak részvételükben (73%), mint azok, akik nemmel voksolnának (48%). Másfelől, az aktivitási szint növekedése a támogatottság emelkedésével jár együtt.

Az EU-csatlakozással kapcsolatos népszavazás részvételi hajlandóságának és szavazási szándékának összefüggése

(százalékos arányok)

részvételi hajlandóság	szavazási szándék		
	<i>csatlakozás mellett szavazna</i>	<i>csatlakozás ellen szavazna</i>	<i>nem tudja, válaszhány</i>
<i>biztos elmegy szavazni</i>	81	9	11
<i>valószínűleg elmegy szavazni</i>	60	17	23
<i>valószínűleg nem megy el szavazni</i>	40	17	43
<i>biztos nem megy el szavazni</i>	39	23	37
<i>nem tudja, válaszhány</i>	35	7	58

Szavazási szándékok és a népszavazás vélt kimenetele

A lakosság 67%-a egy EU-tagság ügyében rendezendő népszavazáson Magyarország csatlakozása mellett tenné le a voksát. Jóval kevesebben, 12%-nyian foglalnának állást a csatlakozás ellen, és 19%-nyian még nem döntöttek el, hogyan is szavaznának. (3% nem tudott vagy nem akart válaszolni erre a kérdésre.)

Szocio-demográfiai ismérvek mentén vizsgálva a szavazási szándékokat a következő összefüggések rajzolódnak ki:

- A férfiak körében az átlagnál nagyobb a támogatók aránya (70%), a nők körében kisebb.
- Az *életkor* emelkedésével csökken a tagság mellett állást foglalók aránya: a 18-33 évesek 76%-a, a 65 feletti 53%-a szavazna a csatlakozás mellett.
- Legnagyobb különbségek az *iskolázottsági szintek* között mutatkoznak: Az alacsony végzettséggel sem rendelkezők 48%-a, a 8 általánost végzettek 65%-a, a szakmunkás képzettségűek 63%-a, a középfokú végzettségűek 71%-a, a diplomások 86%-a szavazna a csatlakozás mellett.
- A *foglalkozási csoportok* közül leginkább a vezető értelmiségiek (81%) és a tanulók, valamint GYES-en, GYED-en lévők (78%), legkevésbé a munkanélküliek (59%) és a nyugdíjasok (60%) elkötelezettek a csatlakozás mellett.
- A *település nagyságának növekedésével* nő a csatlakozás-pártiak aránya: a falun élők 63%-a, a megyeszékhelyeken lakók 71%-a, a budapestiek 77%-a az EU-belépés híve.
- A *régiók* közül leginkább Közép-Dunántúl (77%), legkevésbé Észak-Magyarország, valamint az Észak-Alföld (58-61%) lakói elkötelezettek a csatlakozás mellett.

Az egyes pártok szavazótáborai közül a Fidesz-MPP (74%) az SZDSZ (73%), illetve az MSZP (72%) hívei nagyjából azonos, az átlagosnál nagyobb arányban szavaznának a csatlakozás mellett.

Az iskolázatlanokra, az idősekre, a munkanélküliekre és a nyugdíjasokra az átlagosnál jellemzőbb a bizonytalanság, míg a csatlakozás ellenzői körében a népesség belüli arányuknál gyakrabban találjuk a MIÉP szimpatizánsait, a dél-alföldieket, valamint a községekben élőket.

Azok, akik még nem tudják, hogy hogyan voksolnának a népszavazáson, legnagyobb arányban (54%) arra sem vállalkoztak, hogy az uniós csatlakozás előnyeit és hátrányait mérlegeljék. Negyedük szerint pozitív hatással lenne a tagság az ország életére, míg 19%-uk negatívumok érvényesülését valószínűsíti. Még kisebb arányban vállalkoztak a személyes életkörülményekben érzékelhető majdani változások előrejelzésére és az előnyöket remélik aránya (15%) jócskán elmarad a hátrányokat valószínűsítők aránya mögött (22%).

A válaszadókat az uniós tagság melletti, illetve elleni állásfoglalásuk indoklására is megkértük. A válaszok nem tértek el jelentősen az előnyök és hátrányok felsorolásakor regisztráltaktól, de hangsúly-eltolódásokat mind a pozitív, mind a negatív megokolások esetében tapasztalhatunk.

Az elmondásuk szerint *csatlakozás-pártiak* több mint négytizede (43%-a) általában javulást, fejlődést vár az Uniótól, ezért szavazna a csatlakozásra. 17%-uk az anyagi helyzet javulásával magyarázza támogatását, 7%-nyian pedig úgy látják, így zárkozhat fel az ország Európához. 6-6%-ukat a lehetőségek bővülése, a munkahelyek nagyobb száma, illetve a gazdaság fejlődése motiválja.

A *csatlakozás ellenzői* elsősorban az ország elmaradottságával (16%), a romló helyzettel általában (10%), függetlenség elvesztésével és a növekvő árakkal (7-7%), illetve a gazdasági hátrányokkal (4%) magyarázzák ellenállásukat.

Arról is megkérdeztük a válaszadókat, hogy véleményük szerint mi lesz a népszavazás kimenetele; a lakosság hány százaléka vesz majd részt a döntésben, illetve az emberek hány százaléka szavaz majd a csatlakozás mellett. A válaszadók úgy gondolják, hogy a népszavazáson a lakosság nagyobb része voksolni fog; **becsléseik átlaga szerint 62%-os lesz a részvételi arány.**

A kérdezettek jelentős csoportja nem vállalkozott arra, hogy jóslatokba bocsátkozzon a népszavazás kimenetelét illetően (22%). A legnagyobb, **45%-os csoport úgy vélekedett, hogy a többség a csatlakozás mellett szavaz majd**, míg csupán 18%-nyian gondolták ennek ellenkezőjét. 15% nem merte egyik vagy másik irányba billenteni a mérleg nyelvét: szerintük éppen 50% lesz az igen szavazatok aránya. **A válaszok átlagolásából 56%-os támogatottsági arány adódik.**

Azaz, a **kérdezettek kisebb arányú lakossági elkötelezettséget feltételeznek a csatlakozás mellett, mint amekkora csatlakozás mellett saját bevallásuk szerint elkötelezettek aránya (67%).**

Természetesen a majdani népszavazás résztvevőinek köre nem azonos a teljes magyarországi felnőtt lakosságával. Annak érdekében, hogy jobban megismerhessük a népszavazás várható kimenetelét, a szavazási szándékra vonatkozó kérdésre kapott eredményeket megvizsgáltuk az EU-csatlakozás kérdésben aktívabbnak bizonyuló, illetve állást foglalni tudó választópolgárok körében is.

Azok körében, akik a népszavazás biztos résztvevőinek mondják magukat (N=620) a lakossági átlagnál jóval nagyobb arányban (79%) találunk a belépés mellett állást foglalókat, míg a csatlakozás ellenzőinek aránya ebben a körben elmarad a lakossági átlagtól (9%). A népszavazási részvételét biztosra tervezők összesen 12%-a nem tudja még (vagy nem mondja meg), hogy a csatlakozás mellett vagy az ellen szavaz majd.

A biztos résztvevőknél valamivel tágabb kör azoké, akik egyértelműen válaszoltak, arra a kérdésre, hogy hogyan szavaznának a népszavazáson (N=784): 85%-uk a csatlakozás mellett, 15%-uk ellene voksolna.

A majdani népszavazáson ténylegesen résztvevők köre leginkább azokéval mutat hasonlóságot, akik egyszerre aktívak és állásfoglalásra is képesek (N=546), hiszen a szavazócédulán nem lehet „nem tudom” választ ikszelni. Ebben a csatlakozás kérdésében leginkább aktív és tudatos körben jelenleg 90% a csatlakozás támogatóinak és csupán 10% az ellenzőinek aránya.

Szavazási szándék az EU-csatlakozás kérdésében rendezendő népszavazáson

(százalékos megoszlás a teljes lakosság, a részvételüket biztosra ígérők, a választani tudók, valamint a választani tudó biztos résztvevők körében)

	teljes lakosság (N=1000)	biztos résztvevők (N=620)	választani tudók (N=784)	választani tudó biztos résztvevők (N=546)
a tagság mellett	67	79	85	90
a tagság ellen	12	9	15	10
nem tudja, válasziány	22	12	-	-

A szavazási szándék és egyéb tényezők összefüggései

Nem meglepő, hogy **a népszavazáson való szavazási szándék nagyon erősen összefügg a csatlakozás mind az ország, mind az egyén életében várható hatások megítélésével.** Azok, akik előnyöket várnak az ország életében 89%-ban a csatlakozás mellett voksolnának. **A magyar belépés mellett szavazni tervezőket nagyobb arányban (92%) találunk a saját és családjuk életében előnyökre számítók között.**

Legkisebb arányban az ország, illetve a család életében inkább hátrányokra számítók szavaznának a csatlakozás mellett (21-21%). Bízató, hogy még az EU-tagság a személyes élettér szintjeire gyakorolt hatásaival kapcsolatban bizonytalanok is jóval, hat-hétszer nagyobb arányban szavaznának a csatlakozás mellett, mint ellene. Legnagyobb csoportjuk, 50-57%-uk ugyanakkor még nem döntötte el, nem tudja, hogyan szavaz majd a népszavazáson.

A szavazási szándék és az EU csatlakozás az ország és a család életére gyakorolt hatásaival kapcsolatos várakozások összefüggései

(százalékos megoszlások)

		a tagság mellett szavazna	a tagság ellen szavazna	nem tudja, válaszhiány
EU-tagság az országnak	<i>inkább előnyös</i>	89	1	10
	<i>inkább hátrányos</i>	21	57	22
	<i>nem tudja, válaszhiány</i>	37	6	57
EU-tagság a családnak	<i>inkább előnyös</i>	92	1	7
	<i>inkább hátrányos</i>	21	53	26
	<i>nem tudja, válaszhiány</i>	44	7	50
Összesen		67	12	22

Információk a csatlakozásról

A kutatás alkalmával azt is megkérdeztük a válaszadóktól, hogy melyek azok a kommunikációs csatornák, amelyeken keresztül leginkább szeretnének információkat kapni Magyarország Európai Unió csatlakozásának aktuális ügyeiről.

Nem meglepő, hogy a válaszadók legnagyobb aránya a televíziót említette; **a megkérdezettek 84%-a nyilatkozott úgy, hogy a TV-ből szeretne a csatlakozás híreiről értesülni.** A rádiót az újságokat, nyomtatott sajtót hasonló arányban, nagyjából a TV-t említők fele jelölte meg; 34-40%-nyian ezen médiumoktól várják az információkat. Tizednyi a különféle kiadványokból tájékozódni kívánók aránya, míg a megkérdezettek 7%-a valamilyen egyéb forrást említett.

A társadalom különböző szegmeseit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a televízió valamennyi szocio-demográfiai csoportban hasonlóan magas arányban preferált információforrás, míg a többi médiumot az átlagosnál nagyobb arányban említették a felsőfokú végzettséggel rendelkezők, a szellemi tevékenységet folytatók, illetve az SZDSZ szimpatizánsai.

ÁBRÁK

TÁBLÁZATOK